

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

***Анотація.** Проаналізовано стан зайнятості сільського населення України. Встановлено, що покращення рівня зайнятості населення неможливе без ефективного й раціонального формування та використання трудового потенціалу. Наведені кількісні показники ринку праці та графічні матеріали, які відображають динаміку розвитку сільських територій.*

***Ключові слова:** Зайнятість сільського населення, міграція населення, зайняті, безробітні, сільське населення, рівень безробіття, ринок праці.*

Постановка проблеми. На сьогодні проблема зайнятості являється однією із найактуальніших в світовій економіці, а в Україні є основою тем наукових досліджень та постійно перебуває в центрі державної політики. Впродовж останніх десятиріч спостерігаються кризові процеси, які призвели до різкого скорочення попиту на робочу силу особливо в сільській місцевості а також за її межами. Головними причинами зайнятості сільського населення є: трудова міграція висококваліфікованих сільських робітників; високий рівень смертності сільського населення та низький рівень народжуваності селян; розвиток тіньової зайнятості; досить високий рівень безробіття; низький рівень зайнятості та доходів сільського населення; занепад соціальної сфери на селі; відсутність промислових, переробних підприємств в сільській місцевості та ряд інших. Саме тому, розв'язання проблеми зайнятості сільського населення є досить актуальною та буде слугувати основою раціонального використання трудових ресурсів та підвищення рівня трудового потенціалу села.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі кращого рівня зайнятості сільського населення присвячено чимало праць вчених. Значний вклад в дослідження теоретичних та прикладних проблем зайнятості села зробили такі вітчизняні вчені-економісти: Д.П. Богиня, О.А. Бугуцький, В.В. Вітвіцький, М.Х. Вдовиченко, І.Ф. Гнибіденко, О.А. Грішнова, П.І. Гайдучський, В.С. Дієспорів, О.І. Здоровцова, Т.М. Кір'ян, Ю.М. Краснова, Е.М. Лібанова, В.І. Лишеленко, В.В. Онікієнко, М.К. Орлатий, Т.П. Петрова,

О.Д. Руснак, П.Т. Саблук, В.В. Юрчишина, К.І. Якуба та інші. Заслужують на увагу також праці й зарубіжних вчених: Л.І. Костіної, Дж. Кейнса, А. Маршала, Д. Рікардо, П. Самуельсона, А. Сміта та інших. У них комплексно розглянуто основні елементи означеної проблеми, проте питання зайнятості саме сільського населення та забезпечення сільськогосподарських підприємств кваліфікованими працівниками і їх ефективне використання у сучасних економічних умовах потребують безперервного дослідження, так як не отримали належного висвітлення, як у науковій літературі, так і в нормативних документах.

Мета статті. Метою статті є вивчення сучасного стану ринку праці сільського населення та дослідження і розробка пропозицій з удосконалення проблеми зайнятості на селі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальність проблеми зайнятості, раціонального використання трудового потенціалу і спаду економічної активності населення зростає у зв'язку з уповільненням соціально-економічного розвитку України та переходом на ринкові відносини.

Будь-якою основою доходів та споживання є зайнятість. Стан зайнятості є одним з основних індикаторів національної економіки. В ньому відображається те, як в суспільстві використовуються ресурси праці, а відповідно і можливості економічного росту.

Зайнятість у сільському господарстві має свій властивий характер та особливості. Спад виробництва, погіршення соціальної інфраструктури призвели до звуження сфери прикладання праці в сільській місцевості. Низький рівень оплати праці, доходи від зайнятості не гарантують селянам захисту від бідності [2].

Забезпечення ефективної політики зайнятості на селі, створення цивілізованого ринку праці - одне з головних завдань соціально-економічного розвитку країни в цілому.

Сучасне українське село характеризується послабленням трудової мотивації працівників, деформацією та руйнуванням трудових цінностей,

зниженням трудової дисципліни, незацікавленістю працівників у розвитку професійного рівня й наростанням трудової апатії. Основними проблемами, що вимагають розв'язання, є подолання загальної тенденції до уповільнення економічного зростання, зупинення спаду виробництва і сучасної депресії, а також припинення неефективного використання ресурсів. Зміна негативних тенденцій на позитивні можлива лише у випадку продуктивної зайнятості сільського населення [1].

У Полтавській області постійно збільшується кількість безробітних. За даними центру зайнятості рівень зареєстрованого безробіття в цілому по області за 2010 рік збільшився та становив на кінець року 2,9 % населення працездатного віку. Серед населення сільської місцевості цей показник збільшився на 0,8 в.п. і становив 3,8 % сільського населення працездатного віку. Серед міського населення він збільшився на 0,1 в.п. та становив 2,4 % міського населення працездатного віку. Стосовно 2011 року, рівень зареєстрованого безробіття збільшився на 0,6 в.п. і становив 2,6 % населення працездатного віку. У сільській місцевості цей показник збільшився на 1,3 в.п. та становив 3,9 % сільського населення працездатного віку, у міських поселеннях – на 0,3 в.п. і 1,9 % відповідно. Щодо рівня зареєстрованого безробіття у 2012 році спостерігається збільшення цього показника на 0,5 в.п. і на кінець року становив 2,8 % населення працездатного віку. У сільській місцевості цей показник також збільшився на 1,2 в.п. та становив 4,1 % сільського населення працездатного віку, у міських поселеннях – відповідно на 0,1 в.п. і 2,0 % населення працездатного віку цієї місцевості (Рис. 1.).

Отже можна вважати, що за досліджуваний період рівень зареєстрованого безробіття в Полтавській області збільшився, що негативно відображається на зайнятості сільського населення.

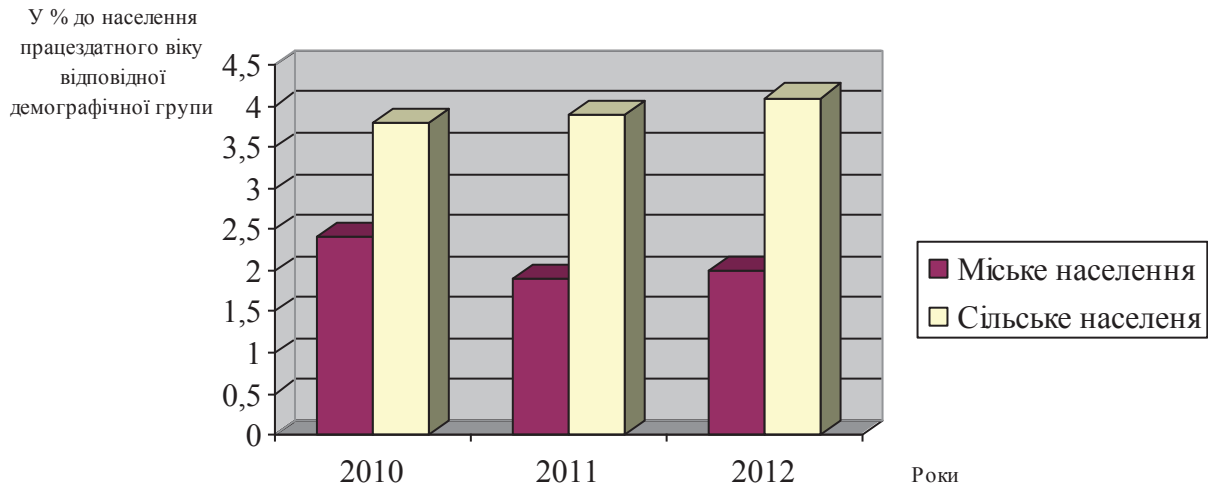

Рис. 1. Рівень зареєстрованого безробіття населення Полтавської області.
Джерело: розраховано та складено автором за даними обласного управління статистики Полтавської області

Невідповідність попиту на робочу силу її пропозиції в професійно-кваліфікаційному та територіальному розрізі в Полтавській області зумовлює диференціацію зареєстрованого безробіття. Найвищий рівень зареєстрованого безробіття за досліджуваний період спостерігався в 2010 році в Семенівському районі (6,8 %), в 2011 році в Оржицькому районі (7,3 %), в 2012 році в Машівському районі (9,0 %). Найнижчий рівень зареєстрованого безробіття за 2010 -2012 роки спостерігався у м. Комсомольську (0,3 % - 0,4 %).

Навантаження незайнятого населення, яке перебувало на обліку державної служби зайнятості, на одне вільне робоче місце (вакантну посаду) на кінець 2010 року становило 12 осіб, на кінець 2011 року навантаження на одне вільне місце зменшилося на 2 особи і становило 10 осіб, на кінець 2012 року збільшилося на 1 особу і становило 11 осіб на одне вільне місце [3], [4], [5].

Відбулося скорочення крупних спеціалізованих господарств в рослинництві і тваринництві, а також переробній сільськогосподарській промисловості, що призвело не лише до значного зниження рівня виробництва, деградації і упаду, а й визвало загальну деіндустріалізацію всієї галузі агропромислового комплексу.

У цих умовах вирішення проблем зайнятості сільського населення (за методологією МОП) має бути важливою інформаційною базою для розробки необхідних нормативно-правових документів, а й практичних заходів щодо його регулювання.

З метою підвищення зайнятості та якості життя сільського населення необхідно:

- прискорити опрацювання й прийняття нормативно – правових актів щодо збереження продуктивних сил села, поліпшення соціальних умов проживання та трудової діяльності сільських жителів;

- розробити механізм привабливості трудової діяльності, особливо молоді, в сільській місцевості шляхом розширення тут сфери прикладання праці;

- докорінно поліпшити соціальну інфраструктуру села з тим, щоб забезпечити належні умови відтворення людських ресурсів села й достойні людини умови життя, праці та відпочинку в українському селі.

Висновки. За останні роки по всій Україні, зокрема по Полтавській області відбувається поступово зменшення чисельності зайнятого у сільському господарстві населення. Спостерігаються зміни і в структурі зайнятого населення: швидкими темпами зменшується чисельність працівників сільськогосподарських підприємств, натомість дедалі більшого розповсюдження набуває зайнятість в особистому селянському господарстві.

Саме для сільської місцевості характерні депопуляція і старіння населення, суттєві зміни в структурі зайнятості, порушення основних співвідношень у формуванні та реалізації трудової активності, падіння продуктивності аграрної праці та зниження рівня життя сільського населення. Похилий вік і низький професійний рівень зайнятих у сільськогосподарському виробництві вже сьогодні стають гальмом на шляху реформування агропромислового комплексу в цілому. Тому перед наукою та практикою стоїть важливе завдання створення такого соціально-економічного середовища, яке

стимулювало б впровадження в практику комплексної стратегії формування зайнятості сільського населення та соціально-економічного розвитку села.

Література.

1. Кафлевська С.Г. розвиток сільських територій і соціальна сфера села. / С.Г. Кафлевська // Економіка АПК. – 2011. - №12. – С.102 – 108.
2. Мельник С.В., Ретівцев І.В. Проблеми зайнятості сільського населення України (Електронний ресурс) / Ред. Ю.В. Косинська – Луганськ: ДУ НДІ СТВ, 2011 – 64 с. – Режим доступу: http://www.lir.lg.ua/docs/zanjatost_sela_2011.rar
3. Статистичний щорічник Полтавщини за 2010 рік / Головне управління статистики у Полтавській області. – Полтава, 2010. – <http://www.Poltavastat.gov.ua>.
4. Статистичний щорічник Полтавщини за 2011 рік / Головне управління статистики у Полтавській області. – Полтава, 2011. – <http://www.Poltavastat.gov.ua>.
5. Статистичний щорічник Полтавщини за 2012 рік / Головне управління статистики у Полтавській області. – Полтава, 2012. – <http://www.Poltavastat.gov.ua>.

***Summary.** For today the problem of employment appears one of most actual in a world economy, and in Ukraine is basis of themes of scientific researches and constantly is in the center of public policy.*

Main reasons of employment of rural population is: labour migration of highly skilled rural workers; high level of death rate of rural population and low level of birth-rate of peasants; development of shadow employment; high enough unemployment rate; low level of employment and profits of rural population; a decline of social sphere is on a village; absence of industrial, processing enterprises in rural locality and row other.

Analysing a situation at the market of labour an author marks that in the last few years on all Ukraine generally and particularly there is gradually diminishing of quantity of busy in agriculture population on the Poltava area, a registered unemployment rate in the Poltava area was increased, that was negatively represented on employment of rural population. For probed period 2010 – 2012 in the Poltava area constantly increased amount of unemployed persons. Disparity having a drink on labour force of its suggestion in to professionally qualification and territorial cut in the Poltava area predetermines differentiation of the registered unemployment. Loading of unoccupied population, which was on the account of government service of employment,

into one free working place (vacant position) on the end of 2012 increased and made 11 persons into one free place.

Therefore the important task of creation of such socio-economic environment, which would stimulate introduction in practice of complex strategy of forming of employment of rural population and socio-economic development of village, stands before science and practice.

УДК 347.211:330.142:338.432

Курило Л.І.,

к.е.н., доцент

Національний науковий центр „Інститут аграрної економіки”

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ АГРАРНОЇ СФЕРИ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ

***Анотація.** У статті розкрито місце інтелектуального капіталу та його складових у формуванні інноваційної моделі розвитку та визначено роль держави у цьому процесі. Запропоновано концептуальну модель розвитку інтелектуального капіталу з урахуванням інституціональних умов та результативності інноваційної діяльності в зазначеному секторі національної економіки.*

***Ключові слова:** інтелектуальний капітал, інноваційна модель, інноваційний розвиток, інтелектуальна власність, аграрна сфера*

Постановка проблеми. Сьогодні інтелектуальний капітал виходить на передній план як основний чинник формування національної інноваційної парадигми розвитку держави. Знання, як нематеріальна основа інтелектуального капіталу, втілені у наукових розробках, стають визначальним аспектом створення і впровадження у практику інновацій в усіх сферах.

Актуальність проблеми розвитку інтелектуального капіталу в аграрній сфері пов'язана, насамперед, з необхідністю інтелектуалізації аграрно-господарських відносин, створення сприятливих інституціональних умов для поширення знань, як детермінанти формування перспективної конкурентоспроможності аграрних товаровиробників. Стратегічна перспектива науково-практичного вирішення зазначеного завдання полягає у формуванні ресурсозберігаючого, еколого-безпечного, наукоємного сектору економіки, здатного забезпечити конкурентоспроможність продукції на внутрішньому і зовнішніх ринках, що не можливо без вирішення питань аграрної освіти,